

Scenariusz lekcji języka polskiego

Temat: W świecie językowych wynalazków

Autor: Grażyna Piotrowska

Typ szkoły i poziom: klasa VIII szkoły podstawowej

Cele lekcji: *Uczeń po zajęciach potrafi:*

- dostrzec zróżnicowane słownictwo,
- nazwać: neologizmy, złożenia, zrosty, eufemizmy i peryfrazy,
- wskazać źródło komizmu i określić jego źródło,
- charakteryzować bohaterów skeczu,
- analizować słowotwórczo wyrazy.

Metody i techniki pracy :

- pogadanka,
- pokaz,
- praca w parach i grupach.

Środki dydaktyczne :

- karty pracy(załączniki),
- tablica, pisaki
- prezentacja skeczu Kabaretu Moralnego Niepokoju *Jadłopodawca*
https://www.youtube.com/watch?v=xIR_mWf-Hyw, dostęp 10.06.2019

TOK LEKCJI :

1. Wprowadzenie.

Zajęcia zaczynamy od podania celów lekcji i przedstawienia materiału, na którym będziemy pracowali, będzie to skecz Kabaretu Moralnego Niepokoju.

Uczniowie jako zadanie domowe mieli zdefiniować, czym jest kabaret. Odczytujemy definicje, zwracając uwagę na etymologię słowa „kabaret”, które w języku francuskim oznacza knajpę, szynk. Kabaret literacki narodził się na przelomie wieków w środowisku cyganerii artystycznej, która chętnie przebywała w kawiarniach. Przypominamy nazwy najstojniejszych kabaretów XX-lecia i przechodzimy do kabaretu współczesnego.

Przygotowujemy uczniów do obejrzenia skeczu i dlatego wykorzystujemy pytania dotyczące treści, na które powinni zwrócić uwagę, oglądając scenkę.

2. Nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy z pytaniami, na które postarają się odpowiedzieć po obejrzeniu scenki kabaretowej.

Pytania mają ukierunkować interpretację i zwrócić uwagę na ciekawe zjawiska językowe.

Karta pracy dla ucznia (załącznik nr 1)

Po obejrzeniu scenki kabaretowej, przygotuj odpowiedź na pytania:

1. Kim są bohaterowie skeczu?
2. W jakiej sytuacji są ukazani?
3. Jakie elementy sztuki teatralnej zauważamy w skeczu?
4. Co jest źródłem komizmu?
5. Na czym polega zaskakujące zakończenie?
6. Zapisz ciekawe słowa.

.....
.....
.....
.....

3. Prezentacja skeczu *Jadłopodawca*.
4. Pogadanka pozwoli na sformułowanie odpowiedzi na pytania oraz wyliczeniu ciekawych słów, które zapiszemy na tablicy.

Po obejrzeniu scenki formułujemy wnioski, które są odpowiedzią na pytania z karty pracy. Pojawią się następujące określenia: sytuacja rozgrywa się w restauracji, bohaterami są: klient i „jadłopodawca”. Komizm sytuacyjny i słowny wynikający ze spotkania głodnego klienta i kelnera, który zmusza go do rozpoznawania potraw pod ich metaforycznymi zapisami. Zauważamy sceniczność skeczu, żywy dialog i obecność komizmu postaci, sytuacji i słowa. Źródłem komizmu w skeczu jest nieporozumienie wynikające z niezrozumienia zastosowanych w jadłospisie metaforycznych peryfraz, neologizmów i eufemizmów. Uczniowie zwrócą uwagę na zaskakujące zakończenie - klient wchodzi w rolę i tworzy neologizmy.

5. Ciekawe słowa zauważone przez uczniów (*nauczyciel zapisuje na tablicy*):
jadłopodawca, karczmooberża, polewnica, wełniana istota, zielony donosiciel, polne gamonie, pocałunek na zapleczu, podeszwa w piachu, zwitki papierowe, krowa w Budapeszcie, przysmak bez depiacji, Jurand w bramie, pod łóżkiem chorego kasztelana, połowa Ryszarda, przedbitewny wzmacniacz woja, wylęgarnia smaku, leśna sadzawka skuta lodem.

Nauczyciel przypomina pojęcie neologizmu. Uczniowie wiedzą już, że są nowymi elementami językowymi i potrafią określić, jaka jest przyczyna i mechanizm ich powstania. W karcie pracy znajdują się przykłady do analizy słowotwórczej. W zadaniu tym zależy nam na zauważeniu mechanizmu konstruowania nowych słów, wyrażeń.

6. Uczniowie dokonują analizy słowotwórczej podanych wyrazów - **załącznik nr 2.**

Karta pracy dla ucznia (załącznik nr 2)

Uzupełnij tabelę

Neologizm	Parafraza słowotwórcza	Analiza słowotwórcza	Wyjaśnienie mechanizmu powstania
karczmooberża	Coś, co jest karczmą i oberżą	<i>Karczma i oberża</i>	<i>Połączenie podstaw słowotwórczych formantem „o” i powstaje zrost</i>
polewnica	<i>Coś, co polewamy</i>	<i>polewać</i>	<i>Rzeczownik odczasownikowy wykorzystany do zastąpienia słowa zupa neologizm</i>
jadłopodawca	<i>Ten, który podaje jadło</i>	<i>Jadło podawca</i>	złożenie
węfniana istota	Nie najmądrzejszy, czyli baran		<i>eufemizm</i>
pół Ryszarda		<i>Półowa i Ryszard</i>	<i>Neologizm pełniący funkcję zestawienia dla nazwania ryżu</i>

Uczniowie określają pozostałe przykłady, zauważają, że są wśród nich neologizmy pełniące funkcje, np. zestawień (np. polne gamonie, czyli ziemniaki, zwitki papierowe- banknoty) i peryfrazy (np. przedbitewny wzmacniacz woja, pod łóżkiem chorego kasztelana).

7. Polecamy uczniom zabawę w tworzenie polskich nazw- peryfraz nazywających współczesne potrawy młodzieżowe: kebab, hot-dog, pizza, hamburger.

Rekomenduję przytoczenie przykładów z „Gazety Wyborczej” z 1996, kiedy ogłoszono konkurs na propozycje polskich nazw dla, np. jogging-rozruszek, bieganko, truchtajka; grill-pieczek, pitraszer, żarek. Zadanie może być wykonane w grupach.

8. Ewaluacja zajęć w postaci metody kosza i walizki.

Uczniowie otrzymują dwa rysunki: kosza i walizki. Ich zadaniem jest zapisanie na walizce tego, co im się na zajęciach podobało, co chcieliby ze sobą zabrać. Na koszu natomiast zapisują to, co sprawiło im przykrość lub się nie podobało.

Bibliografia

1. Halina i Tadeusz Zgótkowie, *Mówię, więc jestem*, Kraków 2002.
2. Kabaretu Moralnego Niepokoju *Jadłopodawca* - https://www.youtube.com/watch?v=xIR_mWf-Hyw; dostęp: 8.06.2019.
3. *Warsztatowe metody ewaluacji*, Materiał pomocniczy do kursu *Aktywny samorząd uczniowski*, CEO; https://mlodyobywatel.ceo.org.pl/sites/mlodyobywatel.ceo.org.pl/files/user-files/Materialy_educacyjne/MOB7/warsztatowe_metody_ewaluacji.pdf; dostęp: 8.06.2019.

Załącznik nr 1

Oglądając scenkę kabaretową, postaraj się odpowiedzieć na pytania.

1. Kim są bohaterowie skeczu?
2. W jakiej sytuacji są ukazani?
3. Jakie elementy sztuki teatralnej zauważamy w skeczu?
4. Co jest źródłem komizmu?
5. Na czym polega zaskakujące zakończenie?
6. Zapisz ciekawe słowa.

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 2

Uzupełnij tabelę

Neologizm	Parafraza słowotwórcza	Analiza słowotwórcza	Wyjaśnienie mechanizmu powstania
karczmooberża			
polewnica			
jadłopodawca			
wełniana istota			
pół Ryszarda			